

Darwin och tidsandan

I den här artikeln ska vi se lite närmare på två personer som spelat en mycket större roll för formandet av vår tidsanda och den människosyn den uttrycker än de flesta nutidsmänniskor anar. De båda heter Charles Darwin och Ernst Haeckel.

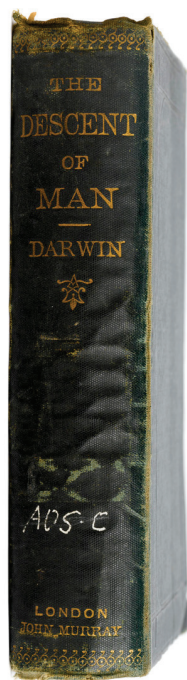
Artikeln är en reviderad och nedbantad version av en mer omfattande sådan som finns att läsa i dess helhet på författarens webbplats och som utgör en recension av Benjamin Wikers bok från 2002 med titeln *"Moral Darwinism - How We Became Hedonists"*¹.

CHARLES DARWINS MÄNNISKOSYN

Att utvecklingsläran presenterades som en vetenskaplig teori kring mitten av 1800-talet var knappast någon tillfällighet. De materialistiska tankeströmningarna inom naturvetenskapen och teologin samverkade till att samhällsklimatet nu var moget att ta emot en materialistisk naturlära. Om inte Darwin hade formulerat den skulle någon annan ha gjort det inom kort. Det var en direkt konsekvens av den materialistiskt influerade intellektuella kultur som vid 1800-talets mitt hade västerlandet i ett säkert grepp.

"Om arternas uppkomst" publicerades den 24 november 1859 och har sedan dess fått en global spridning och ges ständigt ut i nya upplagor. I boken gav Darwin bara vaga antydningar som rör människans härkomst från djuren. Det fanns en anledning till det – Darwin visste att sådant skulle väcka indignation från kyrkligt håll, och medger senare detta utan omsvep i introduktionen till efterföljaren *"Människans härkomst"* 1871: *"Under många år samlade jag anteckningar om människans ursprung eller härstamning, utan någon tanke att publicera någonting i ämnet, utan snarare i avsikt att inte publicera, eftersom jag tänkte att jag då bara skulle underblåsa de förtutfattade meningarna mot mina åsikter"*².

Under de 12 år som förlöpte mellan de båda böckerna hann idén om det naturliga urvalet mogna och få fäste bland

framför allt *"the younger and rising naturalists"*, som Darwin uttryckte det, och naturligtvis var det bara en tidsfråga innan den sista pusselbiten kunde läggas, den om människans eget ursprung.

I människans härkomst redegör Darwin för sin syn, inte bara på människans, utan även på religionens uppkomst. Han skriver: *"Det finns inga belägg för att urmänniskan var begåvad med den förädlade tron på en Allsmäktig Gud"*. I stället menade han att de mindre civiliserade raserna på sin höjd *"har en tro på osynliga eller andliga makter"*, en tro som hos vildarna förmodligen uppstod genom drömmar, *"för vildar har inte så lätt för att skilja mellan subjektiva och objektiva intryck"*. Darwin illustrerade

detta med en berättelse om hans hund som en dag blev skrämmd av ett paraply som fladdrade i vinden. Sens moral: hundar och vildar har lätt för att besjäla eller förändliga naturliga fenomen.

Det brukar ofta heta att Darwins lära kom att vantolkas av somliga av hans efterföljare och att dessa vantolkningar så småningom ledde till idéer om socialdarwinism, rashygien och nazismens folk mord. När man tar del av vad Darwin faktiskt skriver om selektionsprocessen bland "människorasererna" i *"Människans härkomst"* förlorar den bilden emellertid i trovärdighet:

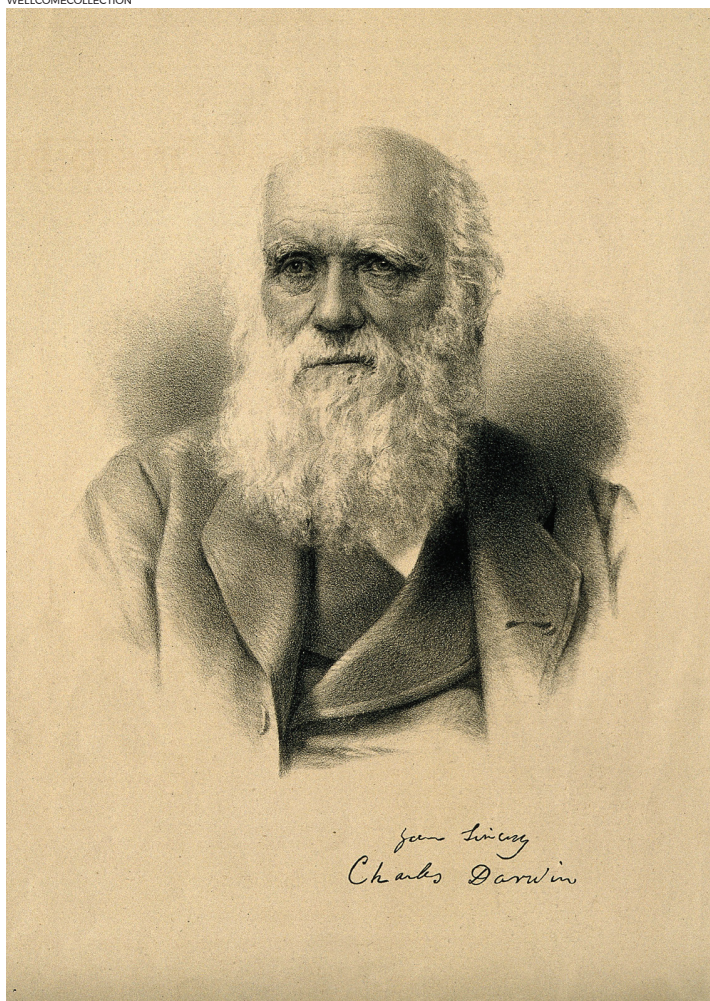
*"I någon framtida period, inte så särskilt avlägsen räknat i århundraden, kommer människans civiliserade raser nästan säkert att utrota och ersätta de svagare raserna över hela världen. Samtidigt kommer säkerligen de antropomorfa aporna [d v s de som till sin struktur mest påminner om vildar]... att utrotas. Klyftan kommer då att breddas, för den kommer att verka mellan människan i ett mer civiliserat tillstånd ... förhoppningsvis Kaukasiern och någon människoapa som en babian, i stället för som nu mellan negern eller australiern och gorillan"*³

I framtiden, menade alltså Darwin, kommer den europeiska rasen att träda fram som den distinkta människoar-

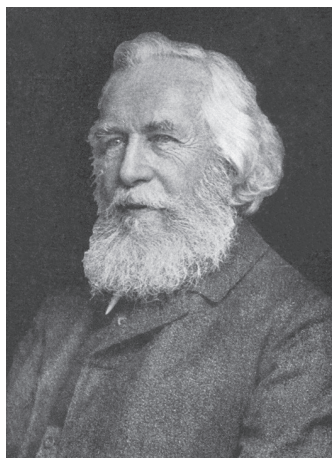

Göran Schmidt civ.ing. (KE), biolog, lärare, skolledare, numera föreläsare och ordförande i Genesis. Webbplats: g.schmidt.se Mail: ordforande@genesis.nu

WELLCOMECOLLECTION

Charles Darwin, Ernst Haeckel och Adolf Hitler

WIKIPEDIA

WIKIPEDIA

ten, och alla övergångsformer som gorillan, schimpansen, "negern", och den australiska aboriginen kommer att utrotas. Allt i enlighet med de oundvikliga lagarna om naturligt urval. På andra ställen i *Origins* framgår att Darwin betraktade regelrätt krigföring som den mest effektiva metoden för ett sådant urval.

För Darwin var människans intellektuella och moraliska förmågor, såväl som fysiska egenskaper, både variabla och ärftliga. Därför kunde olika raser inte bara uppvisa olika kapaciteter, utan det skulle dessutom vara fullt möjligt att renodla dessa egenskaper genom "avel". Darwin insåg, med hänvisning till erfarenheterna från växt- och djurförädling, att det ur evolutionärt perspektiv vore illa om man inte tillämpade liknande principer med avseende på den mänskliga arten. Rashygien kunde nu för första gången i världshistorien motiveras med "vetenskapliga" argument⁴. Darwin såg i sin egen samtids vaccinationskampanjer en uppenbar risk för att det naturliga urvalet försattes ur spel. Att kristendomen förespråkade monogami och solidaritet med de svaga och utsatta såg han som delar av samma problematik⁵. Andra problem han uppmärksammade var att klenare individer generellt hade högre födelsetal än "den bättre klassens människor" och att giftermål inte sällan skedde där den ena maken eller maken var sjuklig eller mindre begåvad. Sådant var ett elände, tyckte han, och skrev mot slutet av "Människans härkomst":

"Människan granskar med stor noggrannhet karaktären och stamtavlan hos sina hästar, boskap och hundar innan han låter dem para sig; men när det gäller sitt eget äktenskap är det sällan eller aldrig som han visar sådan omsorg."

Darwins förslag till åtgärd: *"Båda könen borde avstå från äktenskap om man i något markant avseende är skral till kropp eller sinne; men sådana förhoppningar är utopiska och kommer aldrig att ens delvis realiseras förrän ärftlighetens lagar är noggrant utforskade... Alla som verkar mot detta mål gör en välgärning"*.⁶

ERNST HAECKEL OCH HANS MÄNNISKOSYN

Ernst Haeckel (1834–1919), var zoologiprofessor vid universitetet i Jena, Tyskland. Haeckel läste "Origin of Species" sommaren 1860, d v s så snart den blivit översatt till tyska. Hans egen beskrivning av denna läsning var att det var som om "fjäll föll från mina ögon". Haeckel såg evolutionen som en del av en kosmologi som han kallade *monism*, till skillnad från den dualism som höll fast vid en uppdelning i ande och materia. Ett centralt moment i monismen kom att bli en uttalat avvisande hållning ►

gentemot religionen, i synnerhet kristendomen som han betraktade som ett problem.

De kristnas vidskepliga föreställning om en icke-materiell och odödlig människosjäl var för Haeckel inte bara en teoretisk inkonsekvens, utan dessutom ett direkt hinder för evolutionen. Genom att kristna envisades med att vårda de svaga och skröpliga av omsorg om deras odödliga själar, så undanhölls därigenom dessa svagare och sämre anpassade individer från det naturliga urvalet. Haeckel beklagade sig över problemet med detta missriktade konstgjorda urval, och hyllade i stället de antika grekerna i Sparta, som i stället tillämpade en "positiv" variant av konstgjort urval i form av infanticid där bara de friskaste och starkaste barnen tilläts leva, övriga dräptes skoningslöst.

Några citat av Ernst Haeckel får illustrera hans evolutionärt baserade syn på människan:

Om "Vildar":

"Klyftan mellan det tankfulla sinnet hos den civiliserade människan och vildens tanklösa djursjäl är enorm – större än klyftan som åtskiljer den senare från själen hos en hund".⁷

Om eutanasi⁸:

"Hundratals och tusentals av obotliga människor – sinnessjuka, spetälska, cancersjuka etc hålls vid liv på artificiell väg ... utan den minsta nytta för vare sig dem själva eller samhällskroppen".⁹

Om abort:

"Men medan civilrätten därför hämtar sin inspiration från den kanoniska rätten¹⁰, förbiser den det fysiologiska faktum att äggcellen är en del av moderns kropp över vilken hon äger den fulla rätten till kontroll, och att det embryo som utvecklas från det, såväl som det nyfödda barnet, är tämligen omedvetet, eller rentav

WIKIPEDIA

Även mentalt funktionshindrade avrättades systematiskt i Tyskland

en 'reflexmaskin' som vilket annat ryggradsdjur som helst. Det finns ännu ingen personlighet i det, denna uppstår först efter det första året när dess organ – phronema – i hjärnbarken blivit differentierat"¹¹

Det är svårt att undgå notera att vissa av formuleringarna låter anmärkningsvärt moderna...

TILLÄMPNINGEN AV DARWIN OCH HAECKEL

Haeckels böcker var enormt populära i Tyskland, såldes i hundratusentals exemplar och översattes till 25 språk. Hans ställning som namnkunnig zoolog bidrog till att sprida de eugeniska¹² idéerna och ledde till att den nazistiska ideologin accepterades utan större motstånd av de breda folklagen. En entusiastisk lärjunge vid namn *Wilhelm Bölsche* författade en biografi av Haeckel och försåg personligen Adolf Hitler med "direkt tillgång till de centrala idéerna i Haeckels sociala darwinism".¹³ Haeckel citerades ständigt i "Archiv für Rassen- und

Mänskligheten behöver en moralisk kompass

PXHERE

Gesellschaftsbiologie" – Arkivet för ras- och samhällsbiologi, som publicerades mellan åren 1904 och 1944 och som blev den huvudsakliga kanalen för spridandet av eugeniska idéer och nazistisk pseudovetenskap.¹⁴

Samma argumentation för eutanasi som Haeckel förde återkom strax efter hans död i ett traktat med titeln "Permission for the Destruction of Life" av *Karl Binding* och *Alfred Hoche* (1920).¹⁵ Detta traktat kom att bereda vägen för den allmänna acceptansen av nazisternas eutanasi-program Aktion T-4, som vid fem anläggningar i Tyskland likviderade mellan 120 000 till 275 000 mentalpatienter, fysiskt funktionshindrade, obotligt sjuka och andra icke önskvärda personer.¹⁶

Dessa personer blev inte kallblodigt avrättade av sadistiska SS-officerer, utan av ett stort och komplext nätverk av tämligen vanliga läkare och sjuksköterskor, som med minutiös noggrannhet fyllde i detaljerade blanketter i flera upplagor och som i allmänhet gjorde sitt bästa för att "eutanasera" patienterna med största omtanke och mildhet – allt i medlidandets namn. Detta hindrade förstås inte att man på vissa håll gick ännu längre i medlidande. På Hadamar, en av de fem avrättningsstationerna, började man 1943 avliva barn, inte bara funktionshindrade, utan även barn som placerats på vårdhem, ungdomshem och barnhem, liksom bråkstakar i allmänhet, barn av blandras och t o m barn med kraftig ungdomsacne!¹⁷

Det räcker så. Vi vet alla att det dessvärre finns mycket mer att tillägga. Men låt oss i stället ta ett steg tillbaka för att få ett perspektiv på vad som faktiskt hade skett

"LAGEN OM MORALISK KOMPROMISS"

Benjamin Wiker skriver: "Varje uppfattning av universum, varje teori om naturen, medför ovillkorligen en moraluppfattning, och vice versa. Eller annorlunda uttryckt: Man kan inte ha två universa – ett som vetenskapen beskriver och ett annat som hyser en väsensskild moral".¹⁸

Att vara troende och samtidigt evolutionist är att befinna sig i ett ingenmansland mellan två universa. Men man kan, menar Wiker, "... inte acceptera den teoretiska grundvalen för darwinismen och avvisa dess moraliska konsekvenser!"

Vårt samhälles dominerande uppfattningar om vad som är rätt och fel, naturligt och onaturligt, moraliskt och omoraliskt, är tydligt rotade i den strikt materialistiska evolutionära synen på vad en människa är. Att hon är ett djur bland andra, om än med ett mer utvecklat centralt nervsystem. Ett nervsystem som historiskt sett spelat henne sprattet att få henne att inbilla sig att det finns högre värden och en högre verklighet som inte kan bestämmas som summan av dess elementarpartiklar. ►

Det tycks finnas en process som obönhörligt realiserar varje världsbilds moraliska konsekvenser. Wiker kallar denna process för *"Lagen om moralisk kompromiss"* och beskriver den så här:

*"Det som i går ansågs barbariskt och otänkbart betraktas idag som acceptabelt under extrema omständigheter och kommer i morgon att anses som en del av samhällsutvecklingen och otänkbart att leva förutan."*¹⁹

Man kunde ju hoppas att förra seklets uttryck för en absurd människosyn skulle förbli en parentes i vår historia, men faktum är att allt som Ernst Haeckel förespråkade på sin tid har idag, hundra år senare, utvecklats till allmänt accepterade samhällsfenomen. Abort betraktas allmänt som en självklar kvinnlig rättighet. Neonatacid (spädbarnsdråp) har länge tillämpats i länder som Kina, och har i januari i år (2019) även legaliserats i den amerikanska delstaten New York i form en extremt liberal abortlag som medger att ett nyfött barn som överlevt ett abortförsök i princip får avlivas fram till tidpunkten för sin födelse.²⁰ Och eugenikrörelsen har återuppstått i en

modern skepnad i form av genetisk kartläggning, abort av foster med missbildningar eller andra defekter – befintliga eller potentiella, eller kloning i syfte att undvika medfödda defekter.

AVSLUTNING

Ett och annat i den här artikeln kommer förmodligen att uppfattas som kontroversiellt. Men självfallet är det inte så att alla darwinister är rasister eller förordar spädbarnsdråp eller annat av liknande kaliber. Poängen är snarare den, att en darwinist inte kan ha någon *teoretisk* invändning mot de idéer som Darwin, Haeckel, eller modernare motsvarigheter som nyttofilosofer som t ex Steven Pinker ger uttryck för. Däremot har säkerligen många darwinister *subjektiva* invändningar mot delar av deras moralsyn. Varifrån dessa subjektiva invändningar härrör är en intressant fråga att ställa sig. Med stor sannolikhet har de sina rötter i kvarlevorna av den kristna världsbild som en gång präglade västerlandet, men som nu i takt med sekulariseringen sakta men säkert håller på att blekna bort.

De som motsätter sig ett sådant samband brukar be-

FICKR

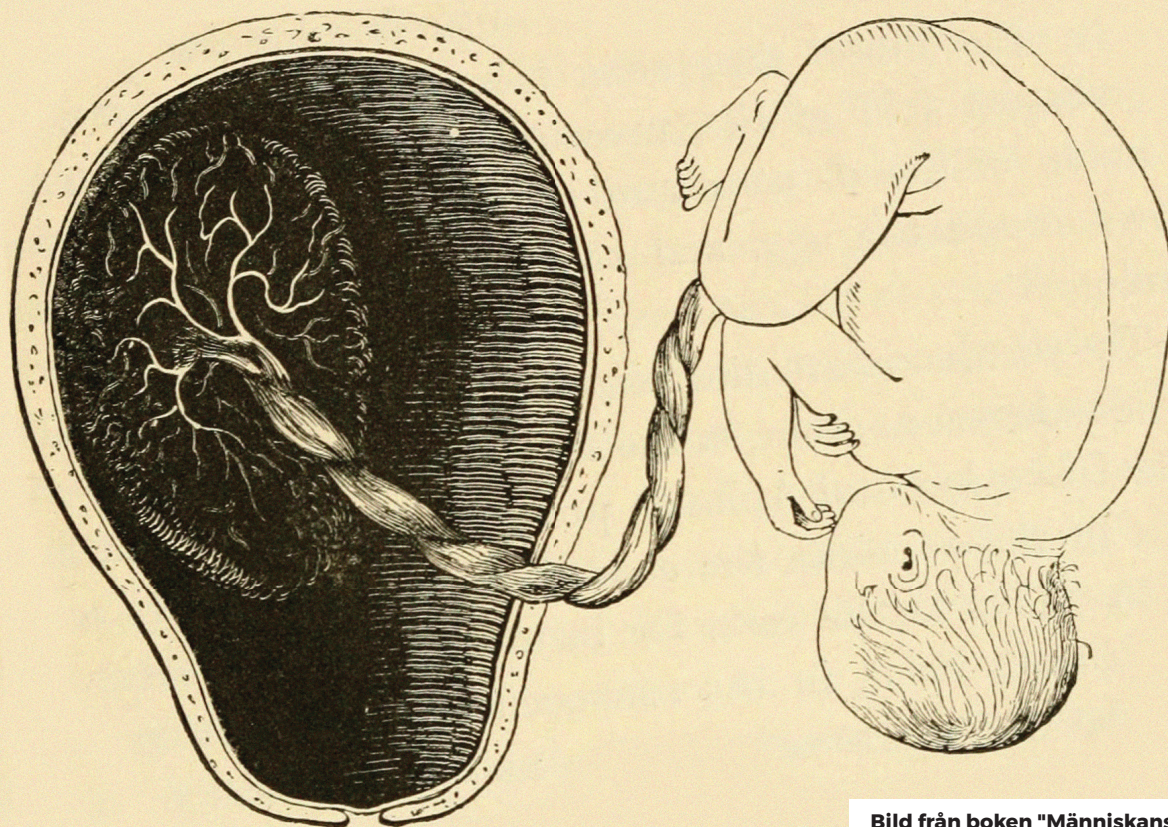

Bild från boken "Människans evolution" av tysken av Ernst Haeckel, 1897

trakta resonemang som det här som slag under bältet eftersom de brukar välja att missförstå det som ett argument för att undergräva tilltron till evolutionsteorin genom att påtala dess destruktiva samhällsinfluenser.

Men så är inte fallet. Evolutionsteorin som sådan blir varken mer eller mindre sann bara för att dess moraliska konsekvenser skulle visa sig vara av det ena eller andra slaget.

Sambandet mellan darwinismens och naturalismens världsbild måste tydliggöras för att klargöra orsakssamband som kan bidra till att *förklara* den rådande tidsandan. *Inte* att moralisera över den.

Men visst är sambandet uppenbart mellan darwinismens och materialismens anda och den rådande tidsandan och visst sker attitydförändringarna i en alltmer ökande takt? Var finns motkrafterna till denna utveckling? Sannolikt huvudsakligen i de kristna församlingar där man står upp till försvar för Bibeln som ett tidlöst styrdokument för ett hållbart samhällsbygge. Det är hög tid att låta dess värderingar ännu en gång nå utanför kyrkvägarna!

1. Wiker B. "Moral Darwinism – How We Became Hedonists", InterVarsity Press, 2002, ISBN-13:978-0-8308-2666-7. Se även https://www.gschmidt.se/Skapelsefragor/Recensioner/Evolutionsteorin_och_tidsandan/Evolutionsteorin_och_tidsandan.html (eller kortare: <https://krymp.nu/1Fm>)
2. Charles Darwin, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1981) kap 1 "Introduction" s 1
3. Darwin, *Descent of Man*, 1.6, s 201
4. Idén om enskilda "rasers" överlägsenhet är i verkligheten djupt obitologiskt. Anledningen förklaras i artikeln "Mutantparaden" på s 38-41 i nr 1-2018 av magasinet Genesis som nås via länken <https://genesis.nu/tidning/tidigare-nummer/genesis-2018-1/> (kortare: <https://krymp.nu/1z4>). Idén är naturligtvis minst lika obiblisk som den är obitologisk.
5. Ibid 1.5 s 168
6. Ibid 2.21 s 402-3
7. Ernst Haeckel, *The Wonders of Life: A Popular Study of Biological Philosophy* (New York Harper & Brothers, 1905, s 390-91)
8. Barmhärtighetsmord
9. Hugh Gallagher, *By Trust Betrayed: Patients, Physicians and the Licence to Kill in the Third Reich* rev. ed. (Arlington, Va.: Vandamere, 1995), s 56.
10. Lagstiftning baserad på kristna principer
11. Haeckel, *Wonders of Life*, s 326
12. Rashygien
13. Gasman, *Scientific Origins*, s 160
14. Robert Jay Lifton, *The Nazi Doctors*, (New York, Basic Books, 1986) s 441, fotnot
15. Michael Burleigh, *Death and Deliverance: "Euthanasia" in Germany c. 1900-1945*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, s 12.
16. Gallagher s 86
17. Wiker s 263
18. Ibid s 22, 23, 114
19. Ibid s 300
20. De stående ovationer som utbröt i senaten när beslutet fattades visar hur starkt polariserad frågan är: <https://twitter.com/i/status/1087830306823041024>, eller kortare: <https://krymp.nu/1z3>.

LÄTTLÄST SAMMANFATTNING

När Charles Darwin kom ut med sin bok "Om Arternas Uppkomst" 1859 så lät han bli att skriva något om människans evolution från apliknande varelser. Han var nämligen rädd för att det skulle göra att människorna reagerade negativt på det han skrev. Så han väntade 12 år tills den värsta stormen lagt sig och kom då ut med en ny bok som hette "Människans härkomst". Där skrev han att han trodde att hans egen ras – den europeiska – snart skulle visa sig överlägsen apor och naturfolk genom att de skulle bli utrotade genom krigföring.

Darwin tyckte att man skulle tänka precis likadant om människor som man gjorde om husdjuren, där bara de friskaste och bästa fick skaffa ungar med varandra. Annars skulle det gå utför med mänskligheten, varnade han.

Det fanns en tysk biolog som hade Darwin som idol. Han hette Ernst Haeckel. Han var ännu mer radikal (extrem) än Darwin och tyckte rentav att det var fel att bry sig om och ge sjukvård åt svaga och sjuka människor. (Man kan ju ana att Haeckel själv vara ganska frisk.) Han var också positiv till abort och menade att fostret bara var en del av kvinnans kropp som man utan vidare kunde ta bort. (Idag vet alla att fostret är en unik individ med eget DNA, men de som är för abort brukar ändå säga precis som Haeckel sade).

Den tyske ledaren Adolf Hitler läste vad Haeckel skrev och ansåg att det var mycket bra. Andra personer gjorde Haeckels idéer populära och till slut tyckte en så stor del av Tysklands befolkning att Haeckel hade rätt att det inte var särskilt svårt för Hitler att genomföra utrensningar av fysiskt och psykiskt sjuka och funktionshindrade människor och människor som han tyckte var underlägsna (som judar och romer och homosexuella).

En amerikansk författare som heter Benjamin Wiker har skrivit en bok där han säger att om ett samhälle har en viss syn på världen och människan, så kommer det slut att märkas på hur deras samhälle ser ut. Ifall man till exempel tror att människan är ett djur bland andra så kommer människor till slut att uppföra sig som djur mot varandra. Om man tänker att ett foster inte är en människa kommer man till slut att behandla dem så. Det som kallas abort.

Att evolutionsläran har motiverat människor som Hitler till att göra hemska saker säger förstås ingenting om den teorin är rätt eller fel. Men om man förnekar att den har påverkat samhället på ett hemska sätt så blundar man samtidigt för verkligheten.